

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 6. De definitione, & varia diuisione excommunicationis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

to minus cum solo firmo proposito satisfaciendi cum primū confiteri de veritate.

Ad quod facit quod Couar. tradit in citato num. 7. versu *Index* verò: absolutionem ad cautelam esse extraordinariam & inducendam Apostolicæ Sedis quadam gratiâ: ideoque non esse cuius Iudici permittendam, vbi non fuerit specialiter à iure permilla.

Si quæras an taliter dubitans teneatur petere absolutionem. Respondetur cum Syluest. Absolutio 3. num. 14. teneri: quia in dubiis tutior pars est eligenda cap. Iuuenis: De sponsal. cap. Ad audientiam. cap. Significasti De homicid. & ad rem præsentem magis accommodatè. Cap. Illud De Clerico excommunicat. ministr. An autem in foro exteriori eo ipso quod quis perit simpliciter se absolui ab excommunicatione habendus sit excommunicatus sua confessione (quod pluribus disputat. Couar. in preced. num. 1. (quia nihil refert ad nostrum institutum, in eo non immorabimur.

Illud ad extremum occurrit monendum quod Vgolinus De censuris tab. 1. capite 22 § 1. num. 9. plenius explicat: dicta in priore huius Capituli sectione procedere sine dubitatione si facti, siue iuris: hoc est, siue dubitetur an Pœnitens commiserit factum propter quod imposta est excommunicatio: siue an à iure, vel ab homine laici sit excommunicatio in tale quid facientem. Item dicta in sectione posteriore procedere: ex quacumque causa censetur excommunicatio inualida.

Explicatio spectantium tum ad validitatem excommunicationis: tum ad causas ab excommunicatione excusantes, quorum notitia requiritur ad usum legitimū absolutionis ab excommunicatione.

Confessarius in usu absoluedi ab excommunicatione debet instructus esse non tantum de anteceditis: sed etiam de ratione iudicandi, an excommunicatio qua Pœnitens apparet irretitus, valida sit nec ne, sique esse videatur: analiqua deur causa ipsum ab illa excusans: atque si non detur, an excommunicatio sit reservata. De quo quidem tertio vniuersè possunt sufficere dicta in preced. lib. 8. à cap. 4. & in lib. 1. cap. 11. In particulari verò de lata in percussorem Clerici vel Monachi, iam dictum est in appendice ad memoratum librum. De latis in Bulla Cœnæ Domini, refertendo peculiariter earum absolutioni, dicemus in præsentiarum. De cæteris verò quoad earum reservationem nihil occurrit dicendum: nisi id ipsum quod in memorata appendice dictum est, quoad reservationem latæ in percussorem Clerici: accomodandum esse ob paritatem rationis ad reservationem vniuersi cuiusque illarum ac particulares materias commodius expendendas propriis locis in sequenti parte. tomo secundo maximè. Jam verò de duobus prioribus pro eorum explicatione, dicendum est quid, & quotuplex sit excommunicatio: à quo, in quem, qua de causa, & quo modo ferri debeat vt valida sit. Item qua ratione cognoscatur eam incurfam esse: & quæ ab ea incurrenda excusent. Quapropter sextum huius libri caput erit de definitione & diuisione excommunicationis, septimum de eo à quo debet excommunicatio ferri, vt valida sit. Octauum, de eo in quem ferri debeat. Nonum, de causa ob quam ferri debet. Decimum, de modo quo ferri debet. Vndecimum, de iis quæ ab ea incurrenda excusant, quantum quis aliàs sit valida. Duodecimum, De ratione qua cognoscendum est an ea sit incurfa. Reliqua verò ponentur in explicatione Bullæ Cœnæ Domini.

CAPVT VI.

De definitione & varia diuisione excommunicationis.

SVMMARIVM.

- 95 Definitio excommunicationis: ad cuius declarationem proponitur varietas bonorum, in quibus Christi fideles communicant.
- 96 Diuisio excommunicationis in generalem & specialem.
- 97 Diuisio eiusdem in eam que est à iure, & in eam que est ab homine.
- 98 In quo maximè differant duæ illæ excommunicationis species.

- 99 An ex consuetudine sit aliqua excommunicatio.
- 100 Diuisio excommunicationis in comminatoriam, & lata sententia.
- 101 Diuisio in Papalem, Episcopalem, & communem.
- 102 Diuisio in iustam & in iniustam.
- 103 Tres casus in quibus excommunicatio censetur iniusta.
- 104 Subdiuisio iniusti in validam & inuaidam.
- 105 Quando ex parte excommunicantis excommunicatio sit nulla.
- 106 Quando ex parte cause, propter quam fertur.
- 107 Quando ex parte modi quo fertur.
- 108 Diuisio in absolutam & conditionalem.
- 109 Quid sit tenendum de excommunicatione lata in aliquem, nisi intra certum tempus soluat creditor; & hic illi prorogari terminum præscriptum.
- 110 Diuisio excommunicationis in maiorem & minorem.
- 111 Sententia eorum qui peccatum mortale faciunt speciem excommunicationis; cum illius resutatione.
- 112 Ratio discernendi inter excommunicationem maiorem & minorem.

Definitio excommunicationis.

SECTIO I.

Quid in genere sit excommunicatio, illa definitio explicat; qua dicitur censura Ecclesiastica, à Canone vel à Iudice Ecclesiastico prolata, priuans communionem fidelium. In cuius declarationem aduertit, censuram esse correctionem culpæ: & communionem fidelium posse esse, vel ipsorum prout homines sunt, vel prout fideles sunt: prioreque modo vel esse interiorem, nempe in natura humana, in qua omnes communicamus; vel exteriorem, nimirum in cōuersatione ciuili, quâ homines inter se communicant colloquiis, salutationibus, conuiujs, & negotiorum tractatione. Posteriore autem modo posse esse, vel in donis interioribus siue fidei, ob quam in fidelium nomine ipsi communicant: siue charitatis ob quam ipsi constituunt Sanctorum communionem: cuius est mentio in Symbolo: in quo sicut præcedens articulus Credo Sanctam Ecclesiam, pertinet ad fidem: ita subsequens Sanctorum communionem, pertinet ad charitatem quâ viuæ Christi membra conglutinantur (quod habet Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. col. 6.) vel esse posse in Ecclesiæ intentione, secundum quam fideles communicant in precibus communibus, iis que Clerici quatenus Ecclesiæ ministri faciunt vel in rebus exterioribus, qualia sunt templa & cœmeteria: vel demum in rebus partim interioribus partim exterioribus, qualia sunt sacramenta: hocque modo accipi debet distinctio communionis fidelium in interiorem exteriorem & mediam, vsurpata ab authoribus quorum plerisque commemorat Couar. ad cap. Alma mater De sentent. excommunicat. in 6. in initio nu. 2.

Cum autem hæc ita sint, non solet quidem Ecclesia per excommunicationem priuare fideles bonis naturalibus; solet tamen conuersatione ciuili: quod facit congruenter sacræ scripturæ. Nam D. Paulus in priori ad Corinth. cap. 5. prohibet conuersari cum fornicariis: & in posteriori ad Thess. cap. 3. cum iis qui non obediunt verbo ipsius, & D. Ioannes in Epist. 2. cum qui non adfert doctrinam veram, non esse recipiendam in domum, nec auri dicendum. Quod si quis opponat ciuilem conuersationem cōuenire homini ex quadam naturæ lege; homo enim ex natura sua est animal ciuile: ideoque non videri consentaneum vt Ecclesia hominibus illâ interdicit. Respondetur, Ecclesiam interdiceret alicui conuersatione ciuili, quia licet sit naturæ hominis consentanea: ipsa tamen per quorundam vel infirmitatem, vel malitiam perniciosam esse potest disciplina Ecclesiastica: cui vt consilatur potest aliquis à ipsa priuari, Nam alioqui nec consentaneum esset quemquam à Magistratu ciuili conici in carcerem.

Quod attinet ad bona fidelium vt fideles sunt: internis quidem donis fidei & charitatis, Ecclesia non solet per excommunicationem priuare. Neque enim ob hæresim; aut aliud peccatum mortale aliquem excommunicans, eum priuat fide aut charitate: sed supponit his esse priuatum sua voluntate: si se quidem per hæresim aut aliam infidelitatem: charitate verò per quodcumque peccatum mortale, De qua re plenius Vgolinus in tab. 2. de censuris cap. 9. §. 7. Com-

munibus verò precibus, & Sacramentorum, aliarumque rerum Ecclesiasticarum usu, privare solet: quod alibi tractandum est, nimirum 3. parte tomo tertio libro vltimo. Quotuplex verò in genere sit excommunicatio, variis diuisionibus tradi solet: quarum vna tantum est generis in suas species, nempe in maiorem & minorem. Cæteræ enim sunt subiecti in sua accidentia: de quibus sigillatim est deinceps dicendum.

Diuisiones excommunicationis in generalem, & specialem: à iure, & ab homine.

SECTIO II.

96. **P**rima igitur diuisio est in generalem & specialem: illa est, quæ generaliter fertur in eum qui hoc vel illud fecerit: hæc verò, quæ aliquis excommunicatur nominatim, id est, expresso nomine proprio ipsius: aut saltem (quod habent Sotus in sequent. art. 4. col. 2. & Couarr. ad memorat. cap. p. 1. §. 2. n. 8.) appositis aliquot signis, quæ certò & indubitanter ipsum demonstrent, designentve tam speciatim, quam si proprio nomine exprimeretur. Vnde pro nominatim excommunicato habendus non est is, qui egerit contra canonem quo excommunicatio imponitur facienti certum quid, vt clericum vel monachum percutenti; quantumcumque aperte constitit, factum ipsum, pro quo imposta est excommunicatio, perpetratum esse ab eoid quod Couarr. adhuc habet loco citato.

97. **S**ecunda, diuisio excommunicationis, est in eam quæ à iure & in eam quæ ab homine imponitur. Illa autem dicitur esse à iure imposta, quæ ab habente authoritatem statuendi ius Ecclesiasticum (vt ordinariam habent, Episcopi, & Episcopo superiores atque Concilia tum generalia, tum provincialia: atque extraordinariam inferiores Episcopo habere possunt ex commissione aut priuilegio, aut ex consuetudine aliqua legitime præscripta) perpetuo statuto lata est: quod post Anton. D. 3. part. tit. 24. cap. 74. annotat Caiet. verbo *absolutio sub finem*, Syluester verbo *Excommunicatio* 1. §. 3. Qui addit eam duplicem vnam à iure communi, id est à iure quod vel in Concilio generali, vel à Summo Pontifice statutum, ligat fideles per totam Ecclesiam: alteram à iure seu constitutione particulari sancitam in Concilio provinciali, vel in synodo alicuius diocesis, vel à Sedis Apostolicæ Legato alicuius provincie, vel ab Episcopo. Quæ perpetua quidem est, sicut præcedens: sed non extenditur ad loca quæ sunt extra eam diocesim vel provinciam: vt nec iurisdictio eius à quo est lata.

Ab homine verò esse excommunicatio illa dicitur, quæ ab habente authoritatem (de quo in seq. cap. 7.) lata est absque intentione faciendi constitutionem aliquam perpetuam; sed tantum ad tempus, siue definitum siue indefinitum: nempe, ex Sylu. *ibid.* vt ad tempus prouideatur alicui vel aliquibus personis: vt si à Summo Pontifice excommunicentur omnes, qui in colloquio cum monialibus turpia verba vsurpauerint, vel qui se immiscuerint alicui certo negotio: vt v. g. qui ad aliquod bellum in Ecclesiæ perniciem exortum, profecti fuerint de nouo.

98. **C**æterum à D. Anton. loco cit. post Palud. in 4. *distinct.* 18. *quest.* 5. art. 2. & post vtramque à Nauar. in *Enchir.* cap. 27. num. 2. immo & ab aliis communiter, discrimen inter hæc duas species constituitur præcipue; quod excommunicatio ab homine, cesset mortuo, aut ablato ab officio illo, à quo lata est, nisi confirmetur à successore, argumento capitali Ex scripto de locato & conducto: ex quo habetur vnum legatum, posse alterius, cui succedit, statutum confirmare. Cessat, inquam, comparatione eorum qui illam non incurrunr, eo à quo lata est fungente adhuc officio suo; prout notant Palud. loco cit. & Panorm. ad cap. *A nobis* 1. De *sentent. excommunicat.* num. 12. Itaque si Episcopus aleatores excommunicauerit: ipso mortuo, aut ab Episcopatu deposito, cessat illa excommunicatio, excepto quod illi, qui ipso adhuc tenente Episcopatum eam incurrunr, permaneant irretiti, debeantque petere absoluteionem ab eo qui succedit in eadem iurisdictione, aut à Superiore iuxta cap. Si Episcopus 11. *quest.* 3. Excommunicatio verò à iure nisi à successore aut à Superiore abrogetur, permaneat defuncto eo qui tale ius condidit iuxta cap. finale De officio Legati: in quo

decernitur statuta Legati durare etiam finita legatione.

Porro quamuis, vt notat Panorm. ad rubricam, De *sentent. excommunicat.* & post eum Sylu. loco cit. excommunicatio minor ab homine, non sit in usu: negandum tamen non est quin omnis ille qui maiorem ferre potest, minorem quoque ferre possit, prout offendit Couarr. ad cap. *Alma mater* 1. parte §. 8. numero 5.

99. **Q**uærit autem Syluester *ibidem*, Num præter excommunicationem à iure & ab homine aliqua sit consuetudine: respondetque nullam esse: quod etiam docent D. Anton. in memorato cap. 74. & cum Hostiensis Angelus excommunicatio num. 6. ac cum Rosella Nauar. in *Enchir.* cap. 27. num. 7. vbi moderationem hanc adhibet (vt & Angelus) nisi consuetudo approbata sit à Summo Pontifice, aut ab alio Prælate quoad suos subditos: quia tunc ea vim habet statuti. Adde etiam ex Sylu. *ibid.* nisi habeat (vt ille loquitur) obseruationem & opinionem hominum, quod sic faciens excommunicatur: quia & tunc aut verè aut præsumptiue cæsetur constitutio edita.

Excommunicationis diuisiones in comminatoriam & lata sententia: in Papalem, Episcopalem, & communem.

SECTIO III.

100. **T**ertia diuisio excommunicationis est in comminatoriam, & lata sententia. Comminatoria est, quam Superior ferre, cognita causâ, Iudici imperat: neque incurritur antequam is illam tulerit. Lata sententia verò est, quæ ipso facto, propter quod lata est, incurritur. Istiusque generis esse ex D. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 74. censenda est, cum fertur his verbis: Præcipimus vobis sub pœna excommunicationis quam ex nunc, prout ex tunc: & ex tunc prout ex nunc in vos ferimus; aut cum quidpiam mandatur aut prohibetur expressè sub pœna excommunicationis lata sententia: aut cum ex forma verborum patet Prælati voluntatem esse sententiam ferre: vt cum dicit, Propter hanc vel illam causam excommunicamus te, vel vos, aut eum vel omnes qui hoc crimen admerint; aut cum vsurpatur verbum præteriti temporis, sit excommunicatus; sit innodatus sententia excommunicationis; aut aliud æquiualens.

101. **C**omminatoria verò esse censetur, cum absolute & sine additione quidpiam prohibetur sub pœna vel interminatione excommunicationis, aut anathematis; vel is qui fert excommunicationem vtitur verbo futuri temporis, hoc modo. Qui hoc vel illud fecerit excommunicetur: nisi addat ipso facto; vel ipso iure, vel eo ipso, vel aliud simile ex quo lata sententiam esse appareat. Quibuscumque enim verbis Superior subditum excommunicet, modò ei voluntatem suam de ferenda tunc excommunicationis sententia exprimat, censenda est excommunicatio lata sententia: ita vt nihil referat ex D. Anton. loco cit. vtrum Index dicat; excommunico te; aut scias te excommunicatum: aut te excommunicatum agnosce; aut te habeas pro excommunicato; aut te excommunicatum repures: dummodo huiusmodi verba voluntatem, intentionemve ipsius de præteriti exprimat: quoniam verba ferunt intentioni, non contra ex cap. *Humanæ* aures 22. q. 5. Cum autem dubitatur de intentione, eligenda est (inquit D. Anton. congruenter doctrinæ tradendæ in seq. li. 13. n. 98.) tutior via: vt scilicet is qui in talem sententiam incurrit se reputer excommunicatum: ob periculum irreuerenter in diuinis communicandi cum aliis, aut scandalo eorumdem. De ratione cognoscendi num lex pœnalis ferendam an verò latam sententiam contineat, dicemus plenius in seq. lib. 13. n. 258. & nonnullis seq.

102. **Q**uarta diuisio excommunicationis est in Papalem, Episcopalem, & communem. Dicitur autem Papalis cuius absoluteio sanctæ Sedi Apostolicæ reseruata est; à quocumque authoritatem habente imposta sit: etiam inferiore Pape: vt post Caietan. in verbo *excommunicatio* cap. 22. annotat Sotus in 4. *distinct.* 22. *quest.* 2. art. 3. *conclus.* 2. Adferens in exemplum excommunicationem in incendiarios ex cap. *Tua nos* De *sentent. excommunicat.* quæ non est lata à Papa, & nihilominus ei reseruata est. Episcopalis verò dicitur, cuius absoluteio à iuris conditore reseruata est Episcopo. Communis denique dicitur, cuius absoluteio nec Summo Pontifici, nec

Episcopo referuata est: siue à Summo ipso Pontifice, aut ab ipsius delegato; siue à Concilio generali aut provinciali; siue ab Episcopo per suum aut per Synodale statutum la a sit: sed ab ea quilibet absolue & potest, qui alias possit à peccato, propter quod ea est lata.

Diuisio excommunicationis in iustam & iniustam.

SECTIO IV.

Quinta diuisio excommunicationis est in iustam & iniustam. Illa est quam is fert qui debet, & propter quod, ac quo modo debet; hæc vero, quam contra fert, is qui non debet, aut ob aliud, aut aliter quam debet. Cui definitioni congruenter glossa ad cap. Sed ponatur in quæst. 3. distinguit tres casus iniustos in cap. Episcopus Presbyter, eadem quæst. in quibus excommunicatio iniuste fertur.

Primus est ex parte ferentis, cum is ad ferendum non adducitur zelo iustitie, sed ira, vel odio: id quod esse contra ius patet ex ead. quæst. cap. Illa. Secundus est ex parte cause: nempe quando ea est nulla aut falsa, per falsos testes probata; aut non est sufficiens ad excommunicationem (hoc quando contingit exponitur in sequ. cap. 9.) quod item esse contra ius certum est ex cap. Sacro. De sentent. excommunic. & ex cap. Cum medicinalis, eod. tit. in 6. Tertius est ex parte modi: nempe cum non præmittitur competens admonitio (de qua in sequ. cap. 10.) nec fertur excommunicatio præsentibus personis idoneis, per quas admonitio probari possit: quod est contra ius in cit. cap. Sacro. Vbi tamen aduerte admonitionem non requirit, nisi sententia excommunicationis feratur ob culpas præteritas. Nam cum ob futuras fertur, sufficit ipsa prohibitio, quæ rationem habet admonitionis. vnde cum excommunicatio à iure ad futura tantum peccata puniendâ instituitur, ex cap. Cognoscentes De constitut. non requirit admonitionem antegressam.

Subiudi quoque solet excommunicatio iniusta in validam, & inualem seu nullam. Valida est quæ sortitur effectum suum ligandi (quod contingit, quando iniustitia non tollit ea quæ ad excommunicationem sunt necessaria simpliciter) proindeque timenda est perinde ac iusta, iuxta illud D. Gregorij relatum in quæst. 3. cap. 1. Sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. Et ratio est: quia ligat tam in foro interno quam in externo, prout notat Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 3. & latius tractat Vgolinus De censuris tab. 1. cap. 13. §. 3. Inualida vero est, quæ effectum non sortitur, nec quoad externum, nec quoad internum forum; nisi quod pro vitando scandalo obliget ad obediendum, donec vulgus (inquit Nauarr. sub finem citati num. 3.) causas nullitatis, etiam si non notas sapientibus, sibi persuaideat, aut certe persuadere debeat: prout tunc debet cum quis, sicut excommunicatus est publicè aut pro tali denunciatus; ita etiam promulgatur postea de ipso publicè, quod sententia in eum lata fuerit inanis nullamque virium. Istud significatur in cap. Qui iustus eadem quæst. 3. cum dicitur, Iustum cum iniuste nã leditur, etiam si non teneatur apud Deum, sententiæ tamen parere debere: ne ex superbia ligeretur, qui prius ex puritate conscientie absolutus tenebatur. Casus in quibus excommunicatio inualida, nulla est, glossa ad cap. Præsent De sentent. excomm. in 6. ponit 12. quos & alios eiusdem generis ita possumus distinguere; vt quosdam dicamus esse ex parte ferentis excommunicationem, quosdam ex parte cause propter quam ea fertur, & quosdam ex parte modi quo ea fertur.

Ex parte igitur illius qui sententiam fert, in his casibus excommunicatio est nulla. Primò, cum non intendit ligare: quia excommunicatio vires suas habet ex intentione excommunicantis: perinde scilicet ac lex ex intentione legislatoris. Id quod Panormit. notat ad cap. Ex parte De officio Iudicis Ordin. num. 6. deinde cum non est Iudex illius in quem fert sententiam: necius habet in ipsum. Pro quo facit illud quod ex cap. Ad audientiam De consuetud. habetur: sententiã à non suo Iudice latã, nullam obtinere firmitatem. Tertio, cum Iudex, quamuis proprius est tamen excommunicatus; ex cap. Miramur. 24. qu. 1. aut suspensus à iurisdictione; ex cap. Quia De concess. præbendæ. Denique si ferat sententiã in casu sibi non permissio; ex cap. Cum capella De priuileg. & excessib. vbi Pontifex statuit canonicos

facili Ducis Burgundiæ non esse excommunicatos ab Episcopo Lingonensi, ea ex parte qua exempti sunt ab ipsius iurisdictione.

Ex parte verò cause propter quam fertur, excommunicatio nulla est, quando illa continet errorem intolerabilem; ex cap. Per tuas De sentent. excommunic. sicut ea censetur continere (ex glossa ibid. ad verbum intolerabilem errorem) quæ datur aduersus aliquem, vt impediatur facere quod est licitum, & ex virtute: vt v. g. dare elemosinam pauperi; aut repetere legitime pecuniam sibi iuste debitam. Vel ex aduerso compellatur facere aliquid illicitum; vt de bitum reddere vxori putatiua; aut quodcumque aliud peccatum committere, etiam veniale tantum: prout notat. Sylu. excommunicatio vltimo num. 1. Adde, aut eo quod non fecerit aliquid impossibile: siquidem impossibile non est obligatio. ff. De re iuris, lege Impossibilem. Quocirca sententia excommunicationis lata contra non facientes aliquid, aut non soluentes, non incurritur ab eis, in quorum potestate non est præstare id quod præcipitur.

Aduerte autem ex Cordub. in lib. 1. Quæstionarij quæst. 3. circa princip. ad hunc errorem intolerabilem constituendum, requiri a peccato notitiam, hoc est, quod excommunicatio lata sit ex causa manifeste falsa vel omnino iniusta, vel illicita, siue ex suo genere, siue ex circumstantiis; vel naturaliter impossibile, id est, quam manifestè constet vel nullo modo, vel nõ nisi cum vitæ periculo in actum deduci posse: Secus enim est, si aliquid solum sit etiam licet impossibile, vel non manifestè iniustum aut malum: quia excommunicatio dicitur quidem iniusta ex parte cause non tamen nulla (de quo plenius Vgolinus in cit. §. 3. sub finem) & ideo timenda: quia ligat quo ad Ecclesiam, ita vt peccatum sit mortale, saltem ratione scandalali, non seruare eam, si auctoritas Ecclesiæ inde condemnari videatur. Quod si scandalum absit, vt in secreto, potest non seruari ab eo cui constat se innocentem esse, atque adeo excommunicationem in se latam esse nullam: Quamuis enim suam innocentiam probare nequeat: Ecce tamen potest vitato interum scandalo, etiam dicendo missam, non seruare illam: quod post glossam ad cap. Licet De sentent. excomm. in 6. docent Caiet. 2. 2. quæst. 70 art. 4. Sotus in 4. distinct. 22. quæst. 1. art. 3. sub finem, Couar. ad memorat. cap. Alma mater part. 1. §. 7. verfu Illud tamen.

Inualida est præterea excommunicatio ex parte cause (iuxta cap. Quia plerique De sentent. excommunic. in 6.) quam Prælati fert in suos subditos qui Superioribus, aut sedis Apostolicæ Legatis, aut inquisitoribus insinuant, vel exponunt Ecclesiæ, seu locorum suorum, personarum, ac rerum statum.

Ratione verò modi quo fertur, inualida est excommunicatio; cum quis post legitimam appellationem excommunicatur; ex cap. Per tuas De sentent. excommunic. Vbi aduerte obiter quando lata est excommunicatio cum conditione: si appelletur pendente adhuc conditione, appellationem tenere & impedire sententiã ex cap. Præterea 2. De appellationibus. Si verò simpliciter feratur excommunicatio; hanc non tolli quidem per appellationem: cognitionem cause tamen transferri ad Superiorem, ex cit. cap. Per tuas. Inualida etiam est quando participantes cum excommunicatis eã participatione, quæ minorem solum excommunicationem inducit (qualis censetur ea, quæ non est in crimine pro quo lata est excommunicatio ipsa) excommunicantur maiore excommunicatione, non nominando eos expressè, neque præmissa admonitione canonica, de qua postea. Istud, notatum à Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 4. & à Couar. ad cap. Alma mater part. 1. §. 3. num. 6. habetur ex cap. Statuimus, & ex cap. Constitutionem De sentent. excommunic. in 6.

Diuisio excommunicationis in absolutam & conditionalem.

SECTIO V.

Absoluta excommunicatio dicitur cum absolute & absolute conditione fertur. Conditionalis vero, cum fertur sub aliqua conditione. De priorè illud obseruandum est: ipsam in conscientia statim ligare delinquentem, etiam latam à iure. Nam etiam si poena ipso iure imposta non liget cõmuniter in conscientia ante sententiã Iudicis, vt patet ex cap. Cum secundũ De hereticis in Sexto: ex quo habetur, in poenis ipso

iare incurfus, requirit declarationem Iudicis, ut earum executio iuste fieri possit. Nihilominus tamen id non habet locum in excommunicatione, & in aliis censuris Ecclesiasticis, ut notant Caietan. 2. 2. questione 62. artic. 3. & in summula verbo Pœna, ac Sotus in 1. de iust. & iure que quæst. 6. art. 6. conclus. 2. Quibus fauet quod in cap. Pastoralis §. Verum De appellationibus habetur; quod excommunicatio secum trahat executionem: & excommunicatus per denuntiationem non amplius ligetur.

De posteriore verò obseruandum est cum D. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 74. in fine, Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 11. & Couar. in cit. 1. par. §. 10. num. 6. eam non ligere antequam conditio sub qua fertur impleatur. Ratio est, quia ut Panormit. notat ad cap. ex parte de offic. Iudicis ordin. num. 6. excommunicatio vim habet ex intentione Iudicis à quo fertur. Quia autem sub conditione excommunicatur, non intendit ligare nisi ad impleta conditione: immo nec potest, nisi iniuste, id intendere: cum iniquum sit excommunicare illum qui nullam adhuc commissit contumaciam. Ad impleta conditione verò, omnem vim ligandi statim sortitur, non secus ac si prolata esset sine conditione. Ex quibus consequens est illud quod loco cit. tradit Couar. ab eo tempore quo aduenit conditio, censendum est: in reitum excommunicatione, illum in quem lata est conditionalis excommunicatio: non autem à tempore pronuntiationis sententiæ: per eam quam Iurisperiti vocant retrotractionem: ne quidem, iuxta Panormit. ad cap. Præerea 2. De appellat. num. 11. Iudex sic protulerit sententiam: Nisi intra 20 dies solueris, ex nunc te excommunico.

109.

Aduerte autem eum cui est impositum sub pœna excommunicationis lata sententiæ, ut intra 20. dies creditori satisfaceret; si creditor ipse illi terminum proroget v. g. vsque ad quadraginta dies, non incurrere in excommunicationem intra primum terminum viginti dierum, ut notatum est ab eod. Panorm. ad ca. Ex rescripto De locato & conducto num. 7. Et ratio est, quia cum Iudex tunc decernat excommunicationem in fauorem creditoris, voluntas illius conformatur voluntati huius. Quare cum creditor debitori proroget terminum, id censendum est fieri de mente Iudicis qui excommunicationem decreuit. Deinde sicut creditor debitori remittendo debitum ad omne tempus, illum ab excommunicationis pœna penitus liberaret: sic censendus est remittendo ad certum tempus, liberare à certi temporis pœna excommunicationis. Quam tamen prorogationem aduerte fieri debere antequam primus terminus elapsus sit, debitorque in excommunicationem incurrit: nam consensus post incursum superueniens, eam non tollit: ut merito alunt Angelus excommunicatio 1. num. 20. Sylu. excom. 2. num. 1. vers. 13. & Nauarr. in Enchir. cap. 27. nu. 15. quia excommunicatio est vinculum absolutione tollendum.

Dubitatio autem est, An si debitor non soluat intra terminum à creditore prærogatum, incidat statim in excommunicationem. De qua re iidem authores asserunt, quod si prorogatio facta sit de consensu Iudicis qui excommunicationem tulit, debitorem tunc incidere in excommunicationem: quia in tali casu, res perinde se habet ac si in principio Iudex ipse totum illum terminum excommunicationis incurrendæ præscripsisset. Sin autem prorogatio à creditore sit facta inconsulto Iudice, Angelus & Sylu. locis cit. putant non incurri tunc excommunicationem: quia licet creditor possit effectum excommunicationis auferre prorogando terminum vel remittendo debitum ut dictum est (quoniam id non requirit iurisdictionem) non potest tamen excommunicationem prorogare: cum id sit opus iurisdictionis, quam ille non habet. Atque istud, ipsorum sententiâ, verum est, etiam si constitutum sit inter partes, ut si intra terminum prorogatum solutio non fiat, excommunicatio incurratur.

Post Felinum verò, ad 1. De iureiur. num. 5. & ad cap. 2. De spons. nu. 3. 4. atque alios; Couar. ad ca. Quamuis pactum initio 1. partis §. 1. nu. 6. existimat in hoc quoque posteriore casu excommunicationem incurri. Quod probatur: quia prorogatio facta à Iudice, aut ab alio de autoritate ipsius excommunicatio incurritur, ut illi concedunt in priore casu Ergo incurretur quoque facta prorogatione illo inconsulto:

Nam & hac ratione facta, censenda est fieri de voluntate eiusdem: cum Iudicis cuius intentio in istiusmodi excommunicatione decernenda, conformetur intentioni eius in cuius fauorem decernitur. Unde credendum est mentem eiusdem Iudicis esse quando fert excommunicationem: ut si creditor velit solutioni terminum præscribere longiorem, quam in sententia ipse definiuit; id ita possit, ut nisi in termino quem præscripserit fiat solutio, tunc excommunicatio lata effectum suum sortitur. Quamquam tamen si certo constet Iudicem non habuisse dictam mentem, fatendum est excommunicationem non incurri in termino prorogationis, si solutio non fiat: quia ut iam diximus, excommunicatio vim suam habet ex intentione Iudicis. Ad argumentum vero in contrarium, facile est ex his occurrere: nemo enim creditor est, qui debitorem ligat, non facta solutione in termino prorogationis: sed Iudicis in ferenda sententia, intentio conformandi se eiusdem creditoris voluntati.

Diuisio excommunicationis in maiorem & minorem.

SECTIO. VLTIMA.

UT ratio huius diuisionis intelligatur notandum est ex D. Thom. in 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. quod ut ille qui per baptismum adscribitur Ecclesie ad duo aliquid: nempe ad cœtum fidelium, & ad participationem Sacramentorum: ita etiam illum qui per excommunicationem ab Ecclesia separatur; priuari cœtu fidelium, & participatione Sacramentorum. Item sicut potest quis particeps esse cœtus fidelium, qui non sit Sacramentorum: ita etiam posse quem priuari participatione Sacramentorum; qui non priuetur cœtu fidelium. Atque hinc iuxta cap. A nobis, De exceptionibus. & cap. Si quem de sentent. excommunic. distinguitur duplex excommunicatio: vna maior priuans tam cœtu fidelium quam participatione Sacramentorum: altera minor, quæ priuat tantum participatione Sacramentorum: ita ut illa, iuxta cap. Cum medicinalis De sentent. excomm. in 6. (quod Couar. explicat ad cap. Alma mater in initio num. nono) merito comparatur corporali pœnæ medicinali, qua membrum putridum, aut vlcus vel apostema inciditur: hæc verò præseruatiua, qualis est abstinentia à cibis per dietam.

Hic D. Anto. 3. par. tit. 24. in proœmio addit tertiam, quæ per peccatum mortale charitate spoliati, segregatur à communionem Dei: De qua i. Ioan. 4. Deus charitas est & qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo.]

Sed opinio Panor. ad Rubric. De sent. excomm. tenenda est; Canonistarum; teste Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 2. communis, traditam bimembrem diuisionem sufficientem esse quia cum excommunicatio non sit culpa, sed censura, seu pœna Ecclesiastica; non incurritur nisi per sententiam latam à Iure, vel ab homine Ecclesiastico. Deinde quamuis ille qui peccato mortali contaminatur, destitutus sit charitate: non tamen censetur esse extra communionem Ecclesie; sed esse tanquam membrum aridum quidem, & mortuum, iuxta illud i. Ioan. 3. Qui non diligit manet in morte: non tamen seiunctum à communionem reliquorum membrorum corporis. De qua comparatione videri potest Couar. in præced. num. 5. Et quamuis à Christo capite non recipiat perinde specialem influxum, ac reliqua Ecclesie membra viuunt charitate; magnam tamen utilitatem ex eo accipit, quod non sit à communionem Ecclesie præcisus. Namque Ecclesia pro illius ad Deum conuersionem orat; ipsiusque curam pastoralis gerit: atque sicut cum Princeps tota ciuitati aliquod beneficium impertitur, malis propter societatem bonorum beneficiis: sic Deus peccatoribus interdum beneficia tribuit propter societatem Sanctorum cum quibus communicant.

Cæterum quamuis excommunicatio minor ponatur species excommunicationis: non habet tamen huius perfectam rationem, ut notat D. Thomas loco cit. sed tantum aliquid de ea participat; nimirum esse priuationem vsus Sacramentorum: cum adhuc, maximeque pertineat ad perfectam rationem excommunicationis, ut priuet cœtu fidelium. Itaque soli maiori conuenit plena perfecta que ratio excommunicationis, prout notat Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1.

Ad

Ad vnam vero ab altera discernendam, regula hæc tenenda est: vt si in sententia qua fertur excommunicatio non indicetur hæc esse minorem: nempe vel eam ita nominando, vel ei tantummodo tribuendo effectum minoris excommunicationis proprium (qui est priuare Sacramentorum receptione) censenda sit maior. Vnde cum sententia fertur absoluit, vt cum Iudex dicit Excommunico illum, aut aliquid aliud æquiualens, nulla facta mentione maioris vel minoris excommunicationis, est maior excommunicatio iuxta expressum textum in cap. Si quem, De senten. excommu-
nic.

Sed obicitur aliquis in pœnis benigniorem interpretationem esse assumendam ex lege, si præses, & ex lege Interpretatione ff. De pœnis. Cum igitur id quod à indice dictum est absolute, *excommunicamus*, interpretari possimus, & de maiore & de minore excommunicatione, interpretatio de hac vt pote benignior, assumenda est, cui obiectioni duobus modis Couar. ad cap. *Alma mater* 1. par. §. 8. num. 5. respondet. Primo ita vsum sermonis obtinuisse; vt cum absolute excommunicatio dicitur, significetur maior: communem vsum vero maximum obtinere locum in cuiuslibet sermonis interpretatione; ex lege Laboe. ff. De suppellectile legata. Secundo excommunicationem esse pœnam spiritalem: ad hoc institutam vt contumaces animos à peccatis auerteret, & ad veram obedientiam adducat: quem effectum ea rarissime haberet, si esset interpretanda de minori, cum hæc parum oporteret vltra peccatum mortale, hoc est, non inducat ad modum grandem læsionem, præter eam, quam contumax ex peccato mortali accipit.

C A P V T VII.

De eo à quo excommunicatio ferri debet vt sit valida.

S V M M A R I V M.

- 113. Que iurisdictio requiritur ad valide excommunicandum.
- 114. Illius capax est tantum homo Christianus, viuens, & ratione vtens.
- 115. Eam non habet laicus.
- 116. Nec item mulier etiam si Abbatisa sit.
- 117. Cui etiam si Ecclesiastica iurisdictio incipax sit, eiusdem tamen vsu aliquis commissi potest.
- 118. Ab Episcopo & Prelatis eo superioribus, potest ex officio valide ferri excommunicatio.
- 119. Potest etiam à nonnullis inferioribus Prelatis.
- 120. Qui ex ordine secularium censendi sunt excommunicare posse ex officio.
- 121. Parochos non esse de eodem numero.
- 122. Solutio obiectionum contrariarum.
- 123. Qui Regulares excommunicare possunt.
- 124. De iis qui ex delegatione possunt excommunicare.
- 125. Quædam aduertenda circa eamdem delegationem.
- 126. Prelatus inmodatus maiore excommunicatione, quam diu ab Ecclesia toleratur, potest valide excommunicare.
- 127. Quod procedit etiam in eo qui est propter heresim inmodatus.
- 128. Irregularitas non est impedimentum vsus potestatis excommunicandi.
- 129. Que sint eiusdem impedimenta.
- 130. Peccat mortaliter qui sciens se non posse excommunicare, nihilominus excommunicat.
- 131. Ecclesiastici in vsu excommunicandi, non pendunt à potestate laicali.
- 132. De eo quod laici impediuntur se submittere Curia Ecclesiastica, relicta laicali.

Cum excommunicatio alia sit à iure, alia ab homine: illam is solus valide ferre potest, qui ius statutumve Ecclesiasticum perpetuum potest condere: de quo in præcedenti numero 97. iam est habita mentio. Atque conditio- nes in iure excommunicationem imponente requisitas, vt ea valida esse ac ligare censeatur, persequi illius loci est in quo tractandum est de ijs quæ sunt necessaria vt lex humana obliget. Qui locus pertinet ad sequentem lib. 13. in cuius cap. 16. ea tractatio instituetur. Tantum igitur est hic dis- ferendum de eo qui excommunicationem secundæ generis,

ab homine scilicet, valide ferre potest. Atque sic procedemus, vt in priorè parte Capituli doceamus quis sit qui excommunicare potest: vnde sufficienter intelligetur quis possit excommunicationem eiusdem generis ferre. In posteriorè parte verò satisfaciamus quibusdam dubiis, eodem spectantibus.

Prior pars capituli, in qua docetur quis sit qui excommunicare potest.

Hoc quasi fundamentum constituendum est: excommunicationem esse actum iurisditionis Ecclesiasticæ in foro exteriori, vbi causa inter homines contendendo agitur, vt facile est deducere ex verbis Domini nostri Matth. 18. Si frater tuus habet aliquid aduersum te, &c. latiusque tractat Vgolinus *De censuris tabula 1. cap. 2. §. 18. & 19.* Vnde consequens est, eum omnem qui iurisditionem habet in foro exteriori, posse excommunicare: quod vnanimi consensu admittit Theologos in quartum distin. 18. & Summularios in verbo Excommunicatio testatur Couar. ad cap. *Alma mater*; *De senten. excommunic. in 6. 1. par. §. 11. num. 1.* in eadem sententiam citans Panormit. Hostiensem, & Felinum: admonensque iuxta cap. *Transmissam* & cap. *Suffraganeis*, *De electione*, intelligendum esse de eo etiam qui potestatem ordinis nondum habet; & iurisditionis particeps est, per commissionem qua populus ei subiicitur regendus, etiam in foro exteriori.

Patet autem primo ex fundamento posito: non nisi hominem Christianum, viuentem, ac ratione vtentem, excommunicare posse. Nam nec Angelus siue bonus siue malus, nec Iudæus, aut Paganus, nec mortuus nec furiosus aut aliter rationis vsu priuatus, capax est prædictæ iurisditionis, vt de se patet: & in particulari Vgolinus loco cit. docet. De Angelo quidem §. 1. in fine. De homine vero vita functo, in §. 2. inde infert non valere excommunicationem quam iudex tulit, sub conditione si ipse moritur antequam conditio impleatur. De priuato autem rationis vsu in §. 6. & demum de non Christiano in §. 9. In quibus hæerere non est necessarium ad nostrum institutum.

Laicum non posse excommunicare valide.

S E C T I O. I.

Patet secundo, laicum excommunicare non posse: quæ est communis Doctorum sententia, vt aliquot in eam referens Vgolinus habet in eod. cap. 2. §. 10. Pro qua Couar. in cit. §. 11. num. 3. adfert tum alia tum cap. 2. de iudiciis & cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, De constitutionib. Qui & insinuat in præced. num. 1. bonam eius rei rationem: nempe quod potestas excommunicandi, cum respectum habeat ad aditum regni cœlestis (excludit enim à Sacramentorum vsu quo regnum cœlorum aperitur) est Ecclesiastica: quando quidem laici per se respicit tantum reip. pacem. Indeque est quod eadem iurisdictio, in subiecto in quo inest, requirat aliquem sacrum ordinem, vt idem author annotat: aut saltem primam consuram vt placet Paludano & aliis quos refert & sequitur Vgolinus in cit. §. 10. sub finem. In laico igitur nequit esse potestas excommunicandi, ne quidem delegata, nisi Papa sit qui eam deleget. Quod communi Doctorum consensu tenent aliquot eorum citatis, Vgolinus meminit, benecque declarat eius rei fundamentum in eod. §. 10. nu. 4. post Couar. sub finem cit. nu. 3. Nempe quod prohibitio ne iurisdictio Ecclesiastica per laicos exerceretur, sit de iure Pontificio cui ceteri quidem omnes subsunt, non autem Papa. Addit ille, quod est notatum dignum, requiri Sacerdotalem ordinem ad ferendam excommunicationem cum solemnitate ceremoniarum, & precum, quas in anathematizatione seruandas esse habetur in 3. parte Pontificalis Romani.

Nec mulierem posse valide excommunicare.

S E C T I O. II.

Tertio, patet feminam non posse excommunicare, etiam si Abbatisa sit; ex cap. *Dilecta* De maiorit. & obedi. consentiuntque Summularios in verbo Abbatisa & alij quorum meminit Vgolinus *De censuris tab. 1. cap. 2. §. 7. num. 3.* Ratio potissima est, quod ex communi Theologorum &

113.

114.

115.

116.

Canc.